

KRİMİNOLOJİNİN ANA MESELELERİ

Yazar : Jean PINATEL

Çeviren : Asistan Dr. Saim APAY

Ondokuzuncu asrın sonunda Lombroso, Ferri ve Garofalo nun temsil ettikleri meşhur İtalyan Positivist mektebi ile başlayan ve Tarde, Lacassagne ve Saleilles'in temsil ettikleri Fransız Sosyolojik mektebinin devam ve Vervaeck'in temsil ettikleri Belçika Kriminolojik mektebinin inkişaf ettirdiği kriminolojik etüdler ceza siyasetinin inkişafında kat'i bir rol oynamıştır.

Kriminoloji etüdlerinin ceza siyaseti üzerinde ki bu tesiri 1939 harbi arifesinde tam bir gelişme halinde idi. Filhakika Fransızlar ile İtalyanların müşterek bir teşebbüsü ile 1934 te "Milletler arası Kriminoloji Cemiyeti" kurulmuş ve cemiyetin birinci sekreteri B. Benigno di Tullio, 1938 de, Romada ilk Milletler arası Kriminoloji Kongresini tertip etmiştir.

Ne yazık ki araya harp girmiş ve Mücadele sırasında kriminoloji fikri ancak Lâtin Amerika'da tezahür ve inkişaf edebilmiştir. Milletler arası Kriminoloji Cemiyeti ancak 1949 da Pariste yeniden kurulabilmiş ve nihai merkezi de Paris olarak tesbit edilmiştir. Birleşmiş Milletler teşklâtı ve Unesco tarafından kendisine istişan yetki tanınan Kriminoloji Cemiyeti, Paris Hukuk Fakültesi profesörlerinde, Donnedieu de Vabres'in başkanlığındaki bir mahalli komitenin çalışmaları ile, ikinci Milletler arası Kriminoloji Kongresini tertip etmiştir.

Kongre 1950 Eylülünde Pariste toplanmış ve ilim adamları ile hukukçular arasında büyük bir alakâ uyandırmıştır. Kongre çalışmalarının değeri hakkında umumi bir hüküm vermek için vakit henüz çok erkendir. Bunu yapmadan evvel Cemiyetin yeni İdare Heyetince yakından seçilecek olan 15 üyelik Bilim komisyonunun teşkilini beklemek icab eder. Komisyon, Paris Kongresi çalışmalarının bilançosunu yapmak ve bu çalışmalardan istikbalde ne gibi neticeler elde edilebileceğini tayin edecektir.

Bununla beraber daha şimdiden Kongrenin çalışmaları üzerinde pek muhtelif fikirler ileri sürülmekte, bu çalışmalar türlü suretlerde taf-

sir edilmektedir¹. Bu hal ise fikirlerde bir kaşıklık yaratmaktan geri kalmamaktadır. Bu itibarla, kriminolojinin ana meselelerinin, yani kriminolojinin mevzu gaye ve metoduna taallük eden meselelerin nelerden ibaret olduğunu tamamen objektif bir surette tesbite çalışmak faydadan hali değildir.

I

Kriminolojinin mevzu'unu dogmatik bir şekilde tarif müşküldür. Şüphesiz kriminolojiyi, suçluluğun tâbi olduğu kanunları ve suçluluk faktörlerini tetkik eden, suç ve suçluları kendine araştırma mevzu'u olarak alan bilim koludur diye tarif etmek daima mümkündür. Ancak itiraf etmek icab eder ki bu tarifler bizi fazla ileri götürmemektedir, çünkü bu tariflerden istifade edebilmek için suçun tarif edilmiş olması icab eder.

Suçun tarifine hukukçularca büyük bir ehemmiyet atfolunmaktadır. Nitekim Paris Kongresinin Mukayeseli Hukuk Seksiyonu "büyük ehemmiyetine binaen, suçun, kriminolojik tarifinin tetkik edilmesi icab edeceği" fikrini izhar etmiştir. Şüphesiz böyle bir tetkikin faydası küçümsenemez. Ancak acaba kriminolojinin inkişaf edebilmesi için bu meselenin haledilmiş olması mı icab eder? Bu mesele bir mesele'i müstehire midir? Hiç kimse böyle düşünmemekte ve umumiyetle, şimdilik "ceza kanunlarındaki tariflerle" iktifa edilebileceğini düşünen biyologların fikrine iştirak edilmektedir. Bu şekilde hareket etmek tek ilmî olan hareket tarzıdır. Tecrübe metodu hâdiselerin müşahedetine dayanır, bu metod dogmatik değil pozitif olmak lâzım gelir. Şüphesiz ki bazı felsefi veya hukuki tecridleri değilde muayyen bir realiteyi anlamaya müteveccih bir araştırma için cürüm ve kabahatların kanunî tarifleri ile iktifa etmek kabildir.

Aynı düşünce tarzı ile, Kriminoloji mefhumunun sınırlarını da bu tabir altında hangi meselelerin tetkik edildiğini tesbit etmek suretiyle tayin etmek icab eder.

Son araştırmalardan çıkan neticelere göre, kriminoloji üç muhtelif veçhe arz etmektedir. Bir kere tamamen nazari bir kriminoloji mevcuttur. Bu cephesi ile kriminoloji kriminojen faktörleri (fiziki, sosyal, psikolojik) araştıran bilim koludur ve saf (Pure) kriminoloji adını alır ki klinik kriminoloji veya "tecrübî kriminolojiden" tamamen ayndır.

1) Bk. Meselâ J. V. Herzog'un Revue de Droit Pénal et de Criminologie adlı mecmuanın aralık 1950 sayısında çıkan kriminoloji ve ceza adaleti isimli makalesi.

Tecrübi kriminoloji suçluluğun ferdi tezahürlerini tetkik eder. Suçluluğun mekanizmasının tetkiki veya "criminogénese", ile suçluların şahsiyetlerine göre ayrılması ve şahsiyet ile suçun hususiyetleri arasındaki münasebetlerin araştırılması yani "kriminél dinamik" burada yer alır.

Tecrübi kriminoloji, bizi sosyal kriminolojiye götürmektedir. Sosyal kriminoloji, suçluluğun sosyal bir pronostığı için normlar (pronostik şemaları, tahmin tabloları, tehlikelilik hali teşhisi) tesbitine çalışmaktadır.

Bu araştırma ve etüdler nazari olarak her türlü ceza siyaseti mülâhazasından müstakil olarak yapılabilmemiş gibi görünmektedir. Nitekim Paris Kongresini tertib edenler böyle düşünmüşlerdir. Ancak nazari olarak kabil olan bu hal pratikte de kabil midir. Hattâ temenniye şayan mıdır? İşte kriminolojinin gayesini tayin etmek isteyince ortaya çıkan meseleler bunlardır.

II

Kriminolojinin gayesi, bahsinde şu hakikate boyun eğmek lâzımdır ki kriminojen faktörlerden bahsederken aynı zamanda bunları ortadan kaldırma çarelerinin neler olduğunu araştırmamak imkânsızdır. Kriminolojik klinik yapıp ta bundan elde edilecek bilgileri ceza siyaseti sahasında kullanmamak kabil olamaz. Tahmin tabloları ile uğraşp ta bunlardan hukuki ve sosyal bakımlardan veya hapisanecilik noktai nazaranından neticeler çıkarmamak mümkün değildir. Nitekim Paris Kongresinin, muhtelif seksiyonları kendilerine ayrılmış sahaları üzerinde her türlü pratik mülâhazalardan uzak olarak çalışacak iken yine de az veya çok ceza siyaseti sahasına girmişlerdir².

Ceza siyaseti sahasında reform yapacak bir mefhum olan "tehlikelilik hali" hakkında Paris Kongresinin yetkili seksiyonu şöyle demektedir: "Bu mefhum artık felsefi ve pragmatik mahiyetteki münakaşa ve ihtilâflara mevzu teşkil etmek safhasını atlatmıştır".

Tehlikelilik hali, karakteristik vash "antisosyallik" olan psikolojik ve moral hali ifade ettiğine ve suçta, bu halin bir "symptôme" unden başka bir şey olmadığına göre suç ikai keyfiyeti failin tehlikelilik halinin tayin ve tesbitine imkân vermek icab eder. Bu tayinde mediko-psikolojik ve sosyal endislere istinat edilecektir. Zira "suçlunun hakiki şahsiyeti" ni bize bu endisler gösterecektir. Tehlikelilik halinin tesbiti "beşeri bilgilerin verdiği neticelere uygun cezai müeyyidelerin" tatbikini mümkün

2) Bk. Revue de Science Criminelle 1949, s. 466 ve son "Kongre Programı.

kılacaktır. Böyle olunca "cezaî müeyyideleri tatbik, talik, ilga veya tahfif etmeğe yetkili devlet organlarının tehlikelilik halini tesbit için, bu halin tabbî, psikolojik ve sosyal endislerini ilmi bir şekilde takdir edebilecek eksperlere başvurması gerekecektir.

Bu şekilde tecrübe ile sabit olmuş bulunuyor ki kriminoloji ile ceza siyasetini birbirinden ayırmak kaabil değildir. Zaten, başlangıçta, muhtelif teknik ilim kollarının ceza hukuku ile işbirliği yapmalarını temin etmeyi kendine gaye edinmiş olan Milletlerarası Kriminoloji Cemiyetinin de ilk düşüncesi bu merkezde idi³. Cemiyetin 1938 Roma Kongresi çalışmalarına hâkim olan, bu yerinde düşünceye 1950 Paris Kongresinde yer verilmemiş olmasını izah kaabil değildir⁴.

Peki ama, denilebilir, bu taktirde artık Kriminolojiyi Ceza Hukukundan, Ceza İlmını Hukuk Tekniğinden ayırmak kaabil olmayacaktır. Bu itiraza Dekan Geny'nin klasik, "mûta ile münşa" tefrikini ele alarak cevap vermek icab eder. Kriminolog tarafından hazırlanan ilmi mûta, hukukuçunun "münşa" yı ortaya koymak için istifade edeceği yegane mûta değildir. "Münşa" yı meydana getirmek işinden başka hukukçuya siyasi ve idarî unsurları tayin ve takdir işi de düşmektedir. Görülüyor ki Kriminoloji Ceza Siyasetinin yalnız bir cephesini tetkik ettiği halde Ceza Hukuku, Ceza Siyasetini heyeti umumiyesi ile ele almaktadır.

Kriminolojinin Ceza Siyaseti sahasına müdahalesinin hukukçular arasında bazı ihtirazlerle karşılanması ve bazı itirazlara sebep olması gayet tabiidir. Bizce bu itirazlar arasında en mühimmi, "içtimai müdafaa" mefhumunu ortaya koyarken istinat edilen ilmi mûtaların değeri meselesidir. Bu, kısaca söylemek icab ederse, kriminolojilerden disiplinlerinin ilmi değeri hakkında izahat istemek ve kriminolojide metot meselesini ortaya atmaktadır.

III

Kriminolojide metot melesi, Kongrenin ihzari çalışmalarında sarıh bir şekilde ortaya konmuştur. Denilmiştir ki: bugün kriminoloji tamamen müstakil ve nev'i şahsına münhasır bir ilim halini almak yo-

3) Milletlerarası Kriminoloji Cemiyetinin kuruluşu hakkında bk., Revue de Science Criminelle, 1938, s. 387 ve son.

4) Mahalli tertip komitesinin, Latin Amerikada hekimlerle hukukçular arasında ortaya çıkan bazı anlaşmazlıkların tesirinde kalmış olması muhtemeldir. Bk. Revue de Science Criminelle, 1948, s. 876.

lundadır. Böyle olunca kriminolojiye has metodun ne olmak lâzım geldiğini de tesbit etmek icab eder⁵.

Bu mülâhaza suri mantığın sertliğine güzel bir misal teşkil etmektedir. Kriminolojinin müstakil ilim haline gelmiş olduğunu postüla olarak vaz ettikten sonra bundan kriminolojinin kendine has bir metodu mevcut olması lüzumu çıkarılmaktadır. Hakikatte, sözü geçen problemler mevcut değildir. Evvel emirde, kriminoloji müstakil bir ilim midir? "meselesi değil," "Kriminoloji tekçi (unitaire) mahiyette mi, yoksa muhtelit (prurariste) mahiyette mi bir bilim koludur?" meselesi mevcuttur. Saniyen, "Kriminolojiye has metot hangisidir?" meselesi değil "kriminologların çalışma metotlarının organizasyonu meselesi mevcuttur.

Üç çeyrek asra yakın bir maziye sahip olan kriminolojiye öteden beri müstakil bir ilim gözü ile bakılmıştır. Çünkü, iştilgal mevzuu sarahten tesbit edilmiştir. Buna mukabil yine öteden beri herkes tarafından kriminolojinin muhtelit bir mahiyet taşıdığı kabul olunmuştur. Zira eskiden beri Kriminoloji muhtelif Kriminolojik bilimlerin bir araya gelmesinden teşekkül etmiştir. Nitekim daha asın başında Prof. Cuhe kriminolojinin, kriminel antropoloji, kriminel sosyoloji ve kriminel fizikten müteşekkil olduğunu iddia etmiştir⁶. Bugün kriminolojinin bu muhtelit vasfı daha da bariz bir hal almıştır. Çünkü kriminolojiyi teşkil eden disiplinlerin sayısı ehemmiyetli surette artmıştır.

Bu disiplinler nelerdir?

Bunlardan bir kısmı tamamen tıbbî mahiyettedir. (biyoloji, Psikiatri, adli tıp, Fenni Polis); diğer bir kısmını psikososyal veya moral disiplinler (Psikoloji, psikanaliz, sosyoloji) son bir kısmını da Hukuki ve pedagojik disiplinler (mukayeseli hukuk, hapishanecilik, ihtisaslaşmış pedagoji) teşkil eder.

Kriminolojinin bu muhtelit mahiyeti karşısında kriminolojiye has bir metoddan bahsetmek kabil değildir. Filhakika her metod, biri analiz diğeri sentez olmak üzere iki ana ameliyeden müteşekkildir. Analiz sahasında kriminolojinin, kendisini teşkil eden muhtelif disiplinlerden herbirine has olan metoda başvurması icab ettiği aşikârdır.

5) Bk. Kongrenin muvakkat programı, Revue de Science Criminelle 1948, s. 388 ve son.

6) Bk. Pinatel, Cronique pénitentiaire ve oradaki atıflar, Revue de science criminelle, 1949, s. 364 ve son.

Kriminolojinin muhtelif disiplinlerinde çalışan mütehassıslar ancak, yukarıda sözü geçen sentez sahasında çalıştıkları nisbette hakiki birer kriminoloğ sayılabilirler. Sentez ise, umumî mahiyette bir fikri ameliye olup kriminolojiye has hususî bir sentez şekli olamayacağına göre, kriminolojiye has ayrı bir metoddan da bahsetmek kabil olamaz. Bu takdirde Paris Kongresi kararlarında hülâsa edilen ilmi mütalânın önemi hangi kıstasa göre takdir edilmek icap edecektir sorusu hatıra gelebilir?

Zannımıza göre Kriminolojide metod kıstasının yerini kriminoloğlar tarafından kullanılan çalışma metodları kıstası almak icap eder.

M. T. Sellin'in gayet güzel ifade ettiği gibi, kriminoloğların bugüne kadar "ülkesiz krallar" olmuş oldukları bir vaki'dir. Her mütehasıs kendi disiplini dahilinde diğerlerinden müstakil olarak çalışmıştır. Roma ve Paris kongreleri onlara tecrübelerini birleştirmek elde ettikleri neticeleri karşılaştırmak imkânını vermiştir. Kriminolojiyi teşkil eden muhtelif disiplinlerden birinde elde edilmiş olup ta diğerlerinin teyid etmediği mütalânı çok yerinde olarak, bertaraf edilmiş, ancak muhtelif disiplinler tarafından teyid edilen ilmi mütalalar varit addedilmiştir.

Buna göre denilebilir ki, ilmi bakımdan Roma ve Paris kongrelerinin kararları yetmiş beş senelik kriminolojik çalışmaların bilançosunu teşkil etmektedir.

Bu bilançonun ortaya konmasını mümkün kılan çalışma metodlarının mükemmelleştirilmesi mümkün ve lüzumludur.

Bu cümleden olarak "ferdi çalışma yerine ekip çalışmasının ikame edilmesi", sosyoloji seksiyonu tarafından belirtildiği gibi "fikirlerin karşılıklı olarak faydalı bir şekilde tebellürü" için esastır. Bu tebellür keyfiyeti - yine sosyoloji seksiyonunun ilâve ettiğine göre - "muhtelif disiplinlerdeki araştırmacıların, temel prensipler üzerinde anlaşıp aralarında bir iş bölümü yaptıktan sonra, meseleyi kendi ihtisas zaviyelerinden incelemeleri suretiyle, muayyen bir problemi hal yolundaki gayretlerini birleştirdikleri bir ekip çalışması sayesinde "daha verimli bir hale gelmiş olacaktır."

Bu ekip çalışmasının neticelerinden müşterek bir metoda göre istatistik bakımdan faydalanılmalıdır. Adli tıp seksiyonu ile istatistik seksiyonu bu yönde kararlar ittihaz etmişlerdir. Yine sosyoloji seksiyonu tarafından da lüzum gösterildiği gibi, "suçlu davranış üzerindeki etiolojik araştırmaların iletilmesinde, mutavassıt rolünü oynayacak milletler arası bir rapor hülâsaları servisinin "teşkili de zaruridir."

Görülüyor ki kriminologların çalışma metodlarının ıslahı maksada uygun bir teşkilâta lüzum göstermektedir. Bu teşkilât, vesikalarn tesbiti, ilmi araştırma, öğretim, bibliografya milletlerarası bibliografya, istatistik haberler, mukayeseli kriminoloji terminolojisi lugatçeleri gibi işlerle uğraşacak bir "Milletlerarası kriminoloji enstitüsü" kurulmak suretiyle gerçekleştirilebilir. Kriminolojinin istikbali bunun tahakkukuna bağlıdır.

Bu mülâhazalardan şu neticeye varılmaktadır ki, kriminoloji tecrübi bir bilim olarak artık ortaya çıkmış bulunmaktadır.

M. A. Cuvillier'nin Psikoloji ve sosyoloji hakkında söylediği sözü kriminoloji için de söyleyebiliriz: Kriminolojide de bütün yeni ilimlerde olduğu gibi olmuş, bazıları kurulacak binanın henüz plânını münakaşa ve hattâ diğer bir takımları kurulmak imkânlarını reddederken, işçiler işe koyulmuşlar ve bina yavaş yavaş yükselmeğe başlamıştır.⁷

Daha şimdiden cinai faaliyetin, diğer bütün realiteler gibi, muayyen kanunlara tâbi olduğu fikri hergün biraz daha sür'atle yayılmaktadır. Şüphesiz, tetkik edilecek hâdiselerin mudillliğini nazarı itibara alarak, bu kanunların diğer sahalardaki kanunlardan daha güçlkle ortaya konulabileceğini kabul etmek lâzımdır. Ancak unutmamak icab eder ki her ne kadar kriminolojik araştırmalar daha güçse de bu güçlükler diğer sahalarda rastlanılanlardan daha başka türlü güçlükler değildir.

Sunu da lâve etmek icap eder ki, kriminoloji, bilhassa tıbbi, psikolojik ve sosyal disiplinlerin bir nevi "microcosme" u olması dolayısıyla bir kültürdür. Ve bu kültür, yalnız doktor olsun, Hukukçu olsun adli işlerle meşgul meslek adamları için değil beşeri ilimlerle meşgul olup da suçluluk hâdisesi üzerinde durması iktiza eden herkes için elzemdir. Nihayet bu kültür, eğer ceza adaletini beşeri gerçeklere ve içtimai sağlığı ilmi mütalara uygun hale getirmek istiyorsak kanun vazı ve siyaset adamı için de aynı şekilde lüzumludur. Ceza siyaseti tenkil edici olmaktan ziyade önleyici olmalıdır: İçtimai tıp ve yardımlaşmanın hiç bir şubesi kriminolojiye yabancı kalamaz.

Fransa gibi, ceza ve ceza usulü kanunları bariz şekilde eskimiş ve modası geçmiş olduğu bir memlekette, liberalizm ve demokrasi geleneklerine uygun bir şekilde, ceza adaletinde inkılâp yapmak lüzumu vardır. Bu şekilde insanın batı medeniyeti idealine uygun bir mevki işgal etmesi keyfiyetinin gerçekleşmesinde kriminolojinin de hissesi bulunacaktır.

7) A. Cuvillier, Manuel de philosophie, Paris, Armand Colin 1928, C. II s. 189.